

ECOURI UCRAINE NE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

13 Iunie
2020

Bilanțul *literelor* Comisiei pentru probleme de presă, editare de cărți și mass-media a Uniunii Ucrainenilor din România pe anul 2019

A vorbi despre *litere* într-o lume guvernată de un pragmatism exacerbat, când printre obiectivele omului modern primează materialul, poate părea o utopie perimată. Cu toate acestea, se impune, din când în când, o reevaluare a principiilor, o restabilire a valorilor, respectiv a rolului și locului literelor în echilibrarea „ecosistemului” socio-civic, în contextul unei societăți orientate înspre promovarea satisfacțiilor efemere.

Ce-ar fi lumea fără litere care, asamblate cu tâlc și dăruire, nasc Frumosul, Adevărul și Binele? Ce-ar fi lumea fără imaginație, fără creativitate și nuanțe?! Un târâm pragmatic, monocromatic și... fad. Ce-ar fi lumea fără cărți, la urma urmei? O privire rapidă în vremuri imemorabile ne va releva nevoia omului de a-și imagina, de a crea și de a lăsa în urma lui roadele imaginarului său.

Încă din timpuri preistorice, omul a tins să cunoască lumea înconjurătoare și să-și găsească un loc în cadrul acesteia. Despre primele încercări scrise putem vorbi odată cu secolul al V-lea î.Hr., datorită sumerienilor, continuate, mai apoi, în sudul Mesopotamiei de către babilonieni și asirieni la începutul celui de-al III-lea î.Hr. Sub influența literaturii babiloniene s-a născut literatura ebraică antică, reflectată în Vechiul Testament. Literatura indiană antică a contribuit, de asemenea, la tezaurul literaturii universale prin cele 1000 de imnuri adresate soarelui, lunii, stelelor, vântului etc., în timp ce „Cartea cântecelor”, o antologie de 300 de poezii populare, reprezintă moștenirea literară a chinezilor. Credințele religioase străvechi iraniene și-au găsit reflectarea în opera „Avesta”, aparținând literaturii persane, în vreme ce literatura arabă se poate mândri cu „O mie și una de nopți” – o vastă culegere de povești populare. Din literatura greacă s-au păstrat capodoperele „Iliada” și „Odiseea” ale lui Homer, miturile, tragediile lui Eschil ș.a.m.d.

După cum putem observa, despre primele semne ale creativității umane se poate vorbi încă din vremea strămoșilor noștri preistorici, dacă e să luăm în considerare desenele rupestre ale omului cavernei. Așadar, pentru a-și îndeplini menirea sa de om, acesta are nevoie în egală măsură de *foc*, de *vânt* și de *image*. Când primele două elemente prevalează, omul tinde să coboare pe scara evolutivă. Din acest motiv, este esențială păstrarea și cultivarea celui de-al treilea element care necesită efort sporit, deci e cu atât mai provocator, dar în lipsa căruia nu ne-am putea defini umanul și umanitatea.

Uniunea Ucrainenilor din România sprijină și încurajează cultura, educația și știința prin finanțarea lunară a șase ziare și reviste (până în 2015, cinci): *Вільне слово* (în limba ucraineană),

Curierul ucrainean (în limba română), *Український вісник* (în limba ucraineană), *Наш голос* (în limba ucraineană) și *Дзвоник* (în limba ucraineană), cărora, anul trecut, mai exact în luna iunie, li s-a adăugat și revista *Ecouri ucrainene* (în limba română), a căror tematică este îndreptată, preponderent, înspre renașterea conștiinței naționale. O atenție sporită este acordată vieții ucrainenilor din România, activității Uniunii Ucrainenilor din România și deputatului nostru în Parlamentul României, Nicolae Miroslav Petrețchi, precum și problemele legate de educație, rolul familiei în conservarea tradițiilor și conservarea limbii materne.

Mihaela HERBIL
(Continuare în pag. 2)

Nume cu renume literar

OLHA KOBYLEANSKA (1863-1943)

Clasic al literaturii ucrainene, Olha Kobyleanska își începe activitatea creatoare la finele secolului al XIX-lea, alegând noua orientare a acelor vremuri, către literatura Occidentului, atât ca problematică, cât și formal. Așa cum sublinia scriitorul și criticul ucrainean Ivan Franko, procesul reconstrucției literaturii ucrainene începe cu Olha Kobyleanska prin *măruntele* povestiri: „Bătălia”, „Omul”, „Inculța”, „La Sfântul Ioan”, „Cerșetoarea”, „Vals Melancolic” etc. care, de la bun început, o înscriu în pleiada scriitorilor de frunte ai literaturii ucrainene: Myhailo Koțubynskyi, Vasyl Stefanyk, Marko Ceremșyna și alții.

Pentru proza sa poetică și analitică, a fost supranumită *Prințesa literaturii ucrainene*.

Ioan CHIDEȘCIUC

***

Olha Iulianivna Kobyleanska, reprezentanta modernismului literar ucrainean, s-a născut la 27 noiembrie 1863 în orașul Gura Humorului (aflat, la acea vreme, sub stăpânirea austro-ungară), în familia unui funcționar. Olha era al patrulea copil al lui Iulian Kobyleanskyi și al Mariei Werner (de origine polono-germană). Crescând înconjurată de peisajul mirific al Munților Carpați, spiritul sensibil al Olhăi a răspuns intens frumuseții naturii bucovinene prin crearea de capodopere literare.

În 1869, urmează, la Câmpulung, școala elementară în limba germană, perioadă în care citește mult în limba lui Goethe, pe când limba ucraineană o deprinde în afara școlii. La început, scrierile sale erau, în majoritatea lor, traduceri în limba germană a scriitorilor din literatura universală. Prima ei povestire «Гортенза, або Нарис з життя одної дівчини» („Hortensa sau Schiță din viața unei fete”) apare în 1880, în germană, fiind tradusă, mai apoi, în ucraineană. În anul 1884, Kobyleanska cunoaște trei femei care-i vor schimba radical percepția asupra vieții și, implicit, asupra direcției creației sale literare: Natalia Kobrynska, scriitoare și una dintre fondatoarele mișcării feministe din Galiția (Ucraina), Sofia Okunevska, prima femeie medic din Austro-Ungaria, care a inspirat-o în crearea imaginii eroinei din «Доля чи воля?» („Soartă sau voință?”) și Augusta Koceanovska – pictoriță, care a realizat ilustrații pentru nuvelele și povestirile sale. Observând talentul tinerei lor prietene, Kobrynska și Okunevska au încurajat-o să citească scrieri filosofice și să scrie în limba ucraineană. Tot sub influența lor, Kobyleanska s-a implicat în mișcarea feministă din Ucraina, ținând discursuri și scriind articole pe această temă. Devenind, în 1894, una dintre inițiatoarele *Tovărășiei femeilor ruse din Bucovina*, Kobyleanska a formulat principiile acestei

mișcări în broșura-program «Дещо про ідею жіночого руху» („Aspecte privind ideea mișcării feministe”). Ideea căutării fericirii și-a găsit întruchiparea în opere precum «Гортенза...», «Вона вийшла заміж» („Ea s-a măritat”), «Царівна» („Prințesa”) etc.

Redacția
(Continuare în pag. 2)

OLHA KOBYLEANSKA

(1863-1943)

(Continuare din pag. 1)

Destinul protagonistelor sale se leagă, într-o mai mică sau mai mare măsură, de problemele sociale și de lupta cu împrejurările nefavorabile care, de multe ori, limitează dezvoltarea forțelor spirituale.

Începând cu anul 1891, Olha Kobyleanska se mută în orașul Cernăuți. Atât călătoriile, cât și relațiile de prietenie cu scriitori ucraineni, precum Lesea Ukrainka, Natalia Kobrynska, Osyp Makovei, Ivan Franko, Vasyl Stefanyk, Myhailo Koțiubynskyi ș.a., au dus la schimbarea viziunilor sale literar-culturale și politice. În 1894, apare prima ei povestire în limba ucraineană

«Людина» („Omul”). Un an mai târziu, povestirea «Царівна» („Prințesa”) îi aduce consacrarea. Este una dintre primele încercări ale unui scriitor ucrainean de a scrie un roman psihologic, în care evenimentele sunt prezentate prin prisma experiențelor interioare ale unei femei tinere, demne, inteligente și rafinate. În 1899, vizitează Ucraina, unde îi cunoaște pe M. Koțiubynski, M. P. Starytŭkyi, M. V. Lysenko.

În lunga și prolifică sa activitate scriitoricească, Olha Kobyleanska a creat un număr impresionant de povestiri scurte, poeme epice, nuvele și romane, rămânând fidelă până la finalul vieții principiilor sale. La sfârșitul primului deceniu al secolului al XX-lea, a fost recunoscută drept una dintre cele mai importante prozatoare ale școlii moderne din literatura ucraineană.

În cele ce urmează, prezentăm cititorilor *Ecourilor ucrainene* schița Olhăi Kobyleanska „La Sfântul Ioan”.

Razele soarelui ardeau dogoritor; era un aer stătut, înăbușitor, îmbăcsit de praf. Fu începutul lui iulie...

În jurul bătrânei mănăstiri ortodoxe a Sf. Ioan de la Suceava din Bucovina, împodobită cu desene multicolore, minunate se întindeau ziduri înalte, ce păreau de cetate – de două zile, se perinda o imensă masă de oameni.

Era zi de post, ziua Sf. Ioan, făcătorul de minuni.

De departe și mai de-aproape s-a adunat multă lume ca să se întărească aici și să se vindece.

În scundul și preafrumosul interior al bisericii, pe un pedestal îngrădit, stătea întins un sicriu de argint. Înăuntru, se odihnea înfășurat în material de aur trupul îmbălsămat, mic ca de copil, al sfântului, încât abia puteai să-l zărești.

În fața sicriului, stătea un monah slab ca moartea, cu obrazul palid-pământiu care, neabgând în seamă marea de oameni care se înghesuia în jurul său, cânta în surdina, cu voce monotonă, cântece bisericești obișnuite la ortodocși.

În biserică, domnea aer greoi, deși era în jurul amiezii. Lumânări de ceară nenumărate clipeau, picurau, pâlpâiau și revărsau o duhoare dulceag-sufocantă, care se amesteca cu fumul cădelniței. Cap la cap se înghesuiau oamenii în jurul sfântului.

Se-mpingeau, se-nghesuiau, se călcau, ba unii chiar se luptau, punându-și viețile în pericol, doar s-ajungă cât mai aproape de sfânt, să-l vadă, să se atingă de veșmintele sale sfinte, să obțină iertare, sărutându-i fruntea...

La capul Sf. Ioan, pe-un scaun de purpură, ședea un călugăr bărbos în veșminte aurii, care ținea pe genunchi o tavă de argint. În ea, credincioșii adunau bani pentru faptul că au reușit să-l vadă pe sfânt. Tava părea că se arcuia sub propria greutate.

Ce înghesuială groaznică în acea căldură înăbușitoare! Ce atmosferă grea, ucigătoare! Ce de șoapte, ce de rugăciuni, ce de suspine amestecate cu cântări monotone, cu strigăte deznădăjduite ale cerșetorilor, bolnavilor, în nesfârșitul dangăt a clopotelor!

Călugării obosiți de spovedanii se retrăgeau, pe nesimțite, prin ieșirile laterale și dispăreau neobservați în chiliile lor de

lângă mănăstire pentru a se întări. E drept, a fost o zi fierbinte, o zi obositoare, dar pentru preoți a fost și o zi de seceriș, pe care nu de multe ori pe an o întâlnești. Aici, nu găseai suflet de om care să nu fi oferit un dar Sfântului Ioan.

Mari boieri ai Moldovei, împreună cu soțiile lor tinere, au venit într-o trăsură trasă de patru cai negri ca mătasea, cu harnașamente de argint ce străluceau la soare, aruncând cu mândrie daruri printre cerșetori și în tava de argint.

Moșnegii betegi alcătuiau la intrarea-n biserică un șir prelung și cerșeau văitându-se din răsuputeri. În schimb, se vindeau, din belșug, produse variate, îndeosebi chipuri de sfinți, brățări, lumânări, săpunuri parfumate și tot felul de podoabe feminine.

Lângă smerita casă a Domnului, se făcea comerț, se înșela și se fura liber și fără discernământ.

Olha KOBYLEANSKA

LA SFÂNTUL IOAN (CEL NOU DE LA SUCEAVA) (Schiță)

Iar acolo..., acolo scosese iarăși o jertfă – o fată tânără care, din cauza înghesuielii și a zăpușelii, leșinase. Ea venise de undeva de departe la Sf. Ioan ca să-și găsească leac pentru boala sa...

După câteva ore, scosese corpul neînsuflețit al unui tânăr de șaptesprezece ani. Atmosfera extrem de sufocantă din biserică l-a ucis pe bolnavul de piept.

Peste toate acestea, clopotele băteau neconținut în răsunetul cântărilor. Zgomotul polifonic insuportabil răsună între zidurile mute ale mănăstirii, propagându-se departe-departe în aer...

Într-un colț al curții bisericii, se adunase o grămadă de oameni: bărbați, femei și copii. Stăteau nemișcați. În mijlocul lor, ghemuit pe pământ, se afla un bătrânel orb ce cânta din liră. Fața-i liniștită i se îmbujoră de la arșiță, iar el nici nu-și dădea seama de ceea ce se întâmpla în jurul său.

Ochii săi larg deschiși se ațintiră undeva, iar el cânta pe un ton încordat.

Ciudat! Vocea-i bătrână și slabă se confunda cu sunetul suav al lirei. Ascultătorii, vrăjiți parcă, păreau a fi una cu acel loc de pe pământ. Nu erau deranjați nici de gălăgia negustorilor, nici de țipetele cerșetorilor, nici de bătaia clopotelor, nici de cântările bisericești. Vocea tremurândă a cerșetorului și cuvintele cântecului care se repetau i-au învăluit pe toți cu o forță demonică:

Nu-i adevăr și nici va să fie,

Țineți minte, măi copii!

Minciunica e sub soare,

Sfântul adevăr – la picioare!

– Bunicuțo! Dar unde-i acel adevăr? – întrebă, în șoaptă, cu frică, fetița de nouă ani de la țară, trăgând-o pe bunică pentru a doua oară de mână.

– La Dumnezeu, copilă, – răspunse evlavios bătrâna.

– La Dumnezeu! – repetă ea încet, ca pentru sine... Apoi, întoarse încetșor ochii pe pereții bisericii, către pictura luminoasă și ciudată și, privind-o îndelung, căzu pe gânduri...

La scurt timp, vocea încordată a cobza-

rului o trezi din visare:

Nu-i adevăr și nici va să fie,

Țineți minte, măi copii!

Copilul se întoarse din nou către bunică și întrebă mai curajos:

– Dar de ce nu există adevăr?

Bătrâna părea că voia să-i răspundă ceva copilului. Privirea ei rătăci o vreme în depărtări, de parcă medita, căutând ajutor. Apoi, dădu din umeri, iar buzele-i schițară un zâmbet neajutorat, abia perceptibil. Și nu-i răspunse...

Fetița, așteptând răspunsul, și-a încruntat fruntea și căzu pe gânduri...

iulie 1890

Traducere din limba ucraineană
de Ioan CHIDEȘCIUC

Bilanțul *literelor* Comisiei pentru probleme de presă, editare de cărți și mass-media a Uniunii Ucrainenilor din România pe anul 2019

(Continuare din pag. 1)

Pe lângă revistele și ziarele sus-menționate, UUR, prin *Comisia pentru probleme de presă...*, susține editarea cărților cu un spectru tematic larg. În această privință, anul 2019 a fost deosebit de bogat, sub egida UUR văzând lumina tiparului următoarele volume de poezii, traduceri, lucrări științifice, monografii, volume ale conferințelor internaționale:

1. *Душі моєї обери́з* (Păzitorul sufletului meu) de Mihai Voloșciuc, redactor: Mihai Mihailiuc;
2. *Калинова душа моя* (Sufletul meu de călină) de Larisa Mihaela Traista, redactor: Mihaela Herbil;
3. *Колиска гомону* (Leagănul vuietului) de Iurii Pavliș, redactor: Mihai Traista;
4. *Дитинства зорі калинові* (Zorii copilăriei) de Mihai Hafia Traista, redactori: Volodymyr Antoficiuk și Mykola Corsiuc;
5. *Найкраща мама* (Cea mai frumoasă mamă) de Iryna Moisei, redactor: Volodymyr Antoficiuk;
6. *Переможці* (Învingătorii) de Ivan Liber, redactor: Mihai Traista;

7. *Твору* (Opere), vol. 1 de Ioan Fedco, redactor: Mihai Traista;

8. *Твору* (Opere), vol. 2 de Ioan Fedco, redactor: Mihai Traista;

9. *Bolnav de drum* de Mihai Hafia Traista, redactor: Adrian Ivanițchi;

10. *Публіцистика* (Publicistică) de Eusebie Frăseneiuc, redactor: Mihai Mihailiuc;

11. *Голос твої ніколи не лукавив* (O voce fără prihană) de Volodymyr Antoficiuk, redactor: Mihai Traista;

12. *Nebiruitele sunete* de Oles Deak, în traducerea în limba română a lui Corneliu Irod, redactor: Mihai Traista;

13. *Romanele lui Liviu Rebreanu. Dinamica viziunii artistice* de Tamara Nosenko, în traducerea în limba română a lui Corneliu Irod, redactor: Mihaela Herbil;

14. *Антропониміе офіціалă ла украиненіи мaramуше́ні* de Ioan Herbil, redactor: Adrian Chircu-Buftea;

15. *Substantivul și adjectivul în limba ucraineană contemporană* de Ioan Herbil, redactori: Serhii Luchkanyin și Ioan-Dorin Chira;

16. Volumul științific *Dialogul slavistilor la începutul secolului al XXI-lea*, vol. 7, editori: Katalin Balázs, Ioan Herbil, redactor: Ioan Herbil;

17. Volumul *Caietele Conferinței Internaționale «Ucrainenii din România – istorie, contemporaneitate și perspective»* (Збірник «Зовшми Міжнародної конференції «Українці Румунії – історія, сучасність та перспективи»), vol. 1, redactori: Volodymyr Antoficiuk și Mihai Hafia Traista;

18. Volumul *Caietele Conferinței Internaționale «Ucrainenii din România – istorie, contemporaneitate și perspective»* (Збірник «Зовшми Міжнародної конференції «Українці Румунії – історія, сучасність та перспективи»), vol. 2, redactori: Volodymyr Antoficiuk și Mihai Hafia Traista;

19. Volumul științific *Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate* (Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність), vol. 9, redactor: Irina Liuba Horvat.

Doar simpla enumerare a acestor titluri demonstrează importanța și diversitatea științifico-culturală a componentei editoriale a UUR.

Mihai Hafia Traista – 55

Mihai Hafia Traista este ceea ce se cheamă un scriitor total: poet, prozator, dramaturg, eseist, critic literar și traducător, cu remarcabile creații în fiecare dintre aceste genuri – atât în ucraineană, cât și în română. Și peste toate, Mihai Hafia Traista este un fin umorist și un foarte talentat grafician. Totodată, el este editor (având editură și revistă proprii) și redactor la **Naș holos**, revista literar-culturală a scriitorilor ucraineni din România, care apare sub egida Uniunii Ucrainenilor din România (UUR). În paralel, Mihai Hafia Traista desfășoară o susținută activitate în cadrul UUR, fiind unul dintre vicepreședinții ei, președintele Comisiei pentru

Cultură și, în același timp, președintele Filialei București a UUR.

În luna lui cireșar a acestui an, Mihai Hafia Traista încheie primul lustru al celei de-a doua jumătăți a centenarului său, aflându-se adică la apogeul maturității creatoare. De aceea, cititorii revistei **Ecouri ucrainene**, sunt convins, doresc să afle cât mai multe despre îndrăgitul lor scriitor. Încerc să intuiesc zona lor de interes, formulând câteva întrebări, pe care le adresez lui Mihai Hafia Traista, însoțite de rugămintea de a avea amabilitatea să răspundă la ele. Voi începe cu o întrebare „de sezon”:

Corneliu Irod: – Cum își petrece scriitorul Mihai Hafia Traista reclusiunea din timpul pandemiei de COVID-19?

Mihai Hafia Traista: – Într-un mod foarte plăcut – scriind. Am reușit să termin teza de doctorat cu titlul *Când sângele se face apă. Ucrainenii și rușii, aspecte imagologice în context comparativ*, am în lucru un roman de aventuri pentru copii, în limba ucraineană, după *Țiganiada* lui Ioan Budai Deleanu, și am început o lucrare foarte plăcută: *Istoria culturii ucrainene din România*.

C. Ir.: – La scriitorii de evidentă notorietate, cum sunteți dumneavoastră, au interesat întotdeauna începuturile. Ne puteți vorbi despre primii dumneavoastră pași în literatură?

M. H. T.: – Fiind elev în clasa a VII-a, am debutat cu o poezie în „Novyi vik”, pe urmă, ceva mai târziu, am început să public, cu ajutorul scriitorilor Pablo Romaniuc și Mihai Nebeleac, la diferite publicații din Maramureș și Satu Mare, iar, mai pe urmă, a dat norocul peste mine: l-am întâlnit pe regretatul Stepan Tcaciuc, care mi-a deschis larg porțile literaturii ucrainene din România, și pe poetul Ion Covaci, care mi-a înlesnit drumul spre Uniunea Scriitorilor din România și către unele reviste literare ale Uniunii.

C. Ir.: – Ce loc ocupă Maramureșul, în general, și Rona de Sus, în special, în creația scriitorului Mihai Hafia Traista? Numai aparent această întrebare seamănă cu: „Nu-i așa că unu plus unu fac doi?”. În inima tuturor creatorilor, locurile natale își au un cuib al lor. Dar la Mihai Hafia Traista acest cuib pare încărcat de mai mult dor, de tânguire și chiar de durere. Mă înșel?

M. H. T.: – Dacă ați adus vorba de Rona de Sus, permiteți-mi să vă răspund printr-un fragment din viitorul meu roman *Oberrohn*: „Așadar, Rona sau Felsőránya, dar eu o voi numi, cel puțin de această dată: Oberrohn, deoarece simt nevoia unui frate de cruce, unui tată, unui prieten bun care nu te lasă la greu, care e cu tine mereu, care e bărbat, e dur – Oberrohn, poate chiar prea dur, prea bărbătesc – e Oberrohn! Însă, de câte ori mă trezesc noaptea cu o tristețe nemărginită, cu o singurătate sfâșietoare, aproape ucigătoare, în suflet, mă gândesc cu tandrețe la RONA, ca un bărbat la iubita lui, ca un frate la sora lui, ca un fiu la mama lui. *Oberrohn*! Ce nume frumos, nu-i așa?! Un nume vechi, rar folosit, ca un argint cu lucrătură pe jumătate tocită, păstrată undeva, într-o vitrină de familie, ca o diplomă pe care o pot citi puțini...”.

C. Ir.: – Unele opere v-au fost traduse în alte limbi. Vă rugăm să le numiți.

M. H. T.: – În limba albaneză, academicianul Ardian Kuciuk a tradus nuvela mea *Cum l-am cunoscut pe Echim* și 10 poezii; în limba slovacă, Karolina Dovali a tradus 8 poezii; profesorul universitar Dorin

Chira a tradus în limba engleză 4 poezii; în limba bulgară, am apărut într-o antologie de proză cu nuvela *Suflet de huțul* și recent a fost tradusă în bielarună de către scriitorul și deținătorul portofoliului Ministerului Informațiilor al Republicii Belarus, Ales Karliukevici (cel care a tradus și din creațiile dumneavoastră) nuvela *Necunoscută în rochie mov*.

C. Ir.: – Dorința oricărui dramaturg este să-și vadă piesele jucate. Unele piese ale dvs. au văzut lumina rampei, bucurându-se de un real succes. Care sunt acestea și ce artiști le-au dat viață?

M. H. T.: – Toate piesele scrise de mine au fost puse în scenă. *Ibovnice cu ochi de Maramureș* a fost jucată de către 8 trupe de teatru din toată țara, puse în scenă de regizori profesioniști, ca Dan Simion, Bogdan Gagu, Ioan Nicu Popa, în care au avut roluri actori cunoscuți, ca Alin Brancu, Cristi Vasiliță, Toni Dincă, Remus Lordache și mulți alții, piesa s-a jucat și peste hotare. A doua piesă, *Logodnicii Amaltheiei*, a fost pusă în scenă de regizorul Ioan Nicu Popa, directorul trupei „Proart Slatina 2010”, care a regizat și a treia mea piesă, *Portretul făcător de minuni sau Cu cine mă culc în seara asta?*. Piesa a fost pusă în scenă și la „Teatrul Nottara” din București de regizorul Vasile Toma, care joacă în piesă alături de renumitul actor de film și teatru Ion Grosu. Premiera va avea loc la ieșirea noastră din starea de alertă, în care ne aflăm. Ultima piesă, pe care încerc să o finalizez, *Când moartea a fost el*, deja și-a găsit regizorul și actorii. Poate ar merita să amintesc și de piesele pentru copii *Scrisoare din Africa*, *Lecția de Paremiologie*, *Capra crapă piatra* și *Apus de soare* jucate de trupele de teatru pentru copii „Euro-Star”, „Kid-Star” și „Arlechino”. Sper că la toamnă va avea loc și premiera piesei *Fântâna în flăcări*, dramatizare pe care am făcut-o după un fragment din romanul *Lorana*, scris de Mihai Nebeleac, în care joc și eu rolul marinarului, alături de actorii profesioniști Magda Băcescu și Ștefan Apostol.

C. Ir.: – Între alte dovezi ale recunoașterii valorii scriitorilor și ale creațiilor lor sunt și premiile literare. Opera dvs. a fost încununată cu mai multe premii. Vreți să ni le reamintiți?

M. H. T.: – Am primit multe diplome și premii de la diferite instituții județene sau locale din țară, dar le voi aminti doar pe cele naționale și internaționale: „Oscar Oltenesc”, Trofeul „Cerurile Oltului”, Premiul „Oltenii și restul lumii”, „Armonii de primăvară”, Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Medalia de aur a Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, Medalia de Recunoștință (oferită de președintele Ucrainei Petro Poroșenko), Medalia Organizației Lviv a Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, Premiul Literar Internațional „Irina Vilde” și Premiul Literar „Dmytro Zahul” (Ucraina).

C. Ir.: – Copiii dvs. Larisa Mihaela și Stepan dau dovadă că ar călca pe urma tatălui lor. Ce alte tinere condeie ucrainene din țara noastră ați remarcat?

M. H. T.: – Larisa este deja membră a Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, a publicat două cărți, primite foarte bine de critica literară din Ucraina, iar Stepan cochetează și el, din când în când, cu proza fantastică, fiind fascinat de banda desenată. Sper că prin înființarea Concursului „Tineri talente din România” am contribuit la descoperirea unor tineri talentați, dintre care merită s-o amintim, aici, pe Crina Hrin, dar sunt și alții...

C. Ir.: – Cititorii revistei noastre sunt, bineînțeles, interesați să afle ce se găsește pe masa de lucru a lui Mihai Hafia Traista. Le puteți dezvălui?

M. H. T.: – Romanul *Zodia Mielului*, povestirea pentru copii *Panas Husopas* și romanul de aventuri pentru copii *Velyka Kociovykolandia*, nuvela cinematografică *Cerul după gratii*, cartea *Istoria culturii ucrainene din România*, traducerea din limba ucraineană a romanului *Zâmbetul tău Cio-Cio-San* de Andrii Liubka, la care în curând voi adăuga traducerea unui roman scris de Dan Claudiu Tănăsescu, din limba română în limba ucraineană.

C. Ir.: – V-ați fi așteptat să vă pun o anume întrebare și n-am făcut-o? Care?

M. H. T.: – Nu, îmi era puțin teamă să nu îmi puneți o întrebare la care nu v-aș fi putut răspunde.

C. Ir.: – Vă mulțumesc pentru această interesantă discuție. Vă doresc ani mulți, cu sănătate deplină și la fel de rodinici, precum cei de până acum!

M. H. T.: – Eu vă mulțumesc foarte mult!

Interviu de **Corneliu IROD**

Serhii JADAN

(din volumul *Viața Mariei*)

Neînțelegând după, nesesizând înainte...

+++

Neînțelegând după, nesesizând înainte,
totul merge, după cum trebuie să meargă, merge cum merge.
Eu trăiesc într-o țară în care nu crede nimeni,
și vorbesc o limbă neînțeleasă niciunde.

Dar atâta timp cât măcar tu ne citești rândurile,
cât măcar tu rămâi aici,
noi toți trebuie să ne scriem cărțile,
noi toți trebuie să ținem cont de drumul tău.

Nici măcar nu mai știm cine și ce a spus,
nici măcar nu observăm vreuna din podoabele tale.
Important e ca tu să prinzi de fiecare dată acest ritm tenace,
repetând cuvânt cu cuvânt întreaga noastră erezie,
după fiecare dintre noi.

Purtând în buzunare foarfecă și chei,
sculând din morți pe te miri cine,
având doar nume de poeți, pe care îi citezi noaptea,
și o arsură sfâșietoare a cetățeniei tale,
ținând cerul în ochi și aerul în mână,

luptând chiar și atunci când rămâi fără puteri,
pentru limba ta delicată, pe care o înțeleg toți,
pentru granițele libertății tale, văzute de pretutindeni.

Pentru că niciodată n-o să te rupi...

+++

Pentru că niciodată n-o să te rupi,
niciodată n-o să iei totul,
pentru că toată libertatea ta
este formată din bariere,
pentru că tu nu ai
nicio greutate,
pentru că tu nu ascuți niciodată,
pentru că oricum știi
ce voi spune,

pentru că în această limbă nu a rămas
niciun cuvânt firesc,
pentru că sintaxa,
care ne salva,
a îmbătrânit demult,
pentru că odată ce ai crezut,
vei crede până la sfârșit,
pentru că mie, chiar acum,
îmi lipsește
numele tău și chipul tău,

nu te voi lăsa să trăiești, așa
cum ai vrut tu – să-mi faci în ciudă,
de parcă nu opream sânge pentru tine,
de parcă nu a fost nimic,
dar voi încerca măcar cumva
să te ajut,
oricum voi distruge tot,
oricum îmi voi atinge țelul.

Gândește-te tu singură:
dacă aș fi renunțat la scrisorile tale?
Tu înțelegi ce am vrut de la tine.
Am vrut ca totul să fie așa,
cum ai vrut tu.
De aceea va trebui și de-acum încolo
să scriu toate aceste scrisori.

Va trebui să mă împac cu faptul
că totul trece.
Va trebui să nu vorbesc
despre ce e important,
va trebui să-mi fie teamă de libertate
și să trăiesc între bariere.
Fericirea nu o poți evita.
Fericirea nu o poți evita.

Traducere din limba ucraineană
de **Sara-Marta DEAC**

Crezul liric al fizicianului-poet IVAN ARDELEAN – cu privire specială asupra volumului de versuri «Симфонія душі» („Simfonia sufletului”) –

În urmă cu 78 de ani (4 iunie 1942), pe malul stâng al Tisei, în localitatea Crăciunești din județul Maramureș, vedea lumina zilei Ivan ARDELEAN, profesor univ. dr. al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, cercetător de marcă în fizică, recunoscut pe plan național și internațional, Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea (noiembrie 2007) și „Profesor emerit al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca” (februarie 2012).

Parcursând cu succes toate etapele unei cariere academice de excepție: fizician la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (1968-1976), cercetător științific pr. gr. III (1976-1990), cercetător științific pr. gr. I (1990-1994), șef de laborator și apoi director al Institutului de cercetare „Ioan Ursu” al Facultății de Fizică UBB (1979-2007), prof. univ. (din 1994), Ivan Ardelean ajunge, începând cu anul 1990, conducător de doctorate la specializarea Fizica Stării Condensate, sub îndrumarea Domniei Sale susținându-se și confirmându-se 25 de teze de doctorat.

Numărul impresionant de lucrări științifice (peste 550 studii și articole, din care 253 în reviste cotate cu factor de impact ISI), cărți științifice și volume colective (5), cărți didactice (6), brevete de invenție (6) și, nu în ultimul rând, calitatea de creator de școală în domeniul „Obținerii și studiului proprietăților structurale și fizice ale unor noi materiale oxidice cu structură vitroasă și vitroceramică, conținând ioni ai elementelor de tranziție” sunt câteva dintre realizările profesionale ale fizicianului Ivan Ardelean.

Capacitatea organizatorică deosebită și spiritul managerial l-au recomandat în importante funcții de conducere la nivelul facultății, universității și a unor centre de cercetare: Director adjunct al centrului de excelență „Știința și tehnologia materialelor avansate”, membru în Colegiul de Redacție al revistei „Studia. Physica” (de la Universitatea „Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca), membru în Colegiul de Redacție al revistei „Analele Universității. Seria Fizică” (de la Universitatea de Vest, Timișoara), membru în Colegiul de Redacție al revistei „Analele Universității. Seria Fizică” (de la Universitatea din Oradea), referent științific la o serie de reviste științifice internaționale (ca, de exemplu: „Materials Chemistry and Physics”, „Journal of Applied Physics”, „Physica Status Solidi”, „Physics and Chemistry of Glasses”, „Applied Physics Letters”, „Physica B”, „Modern Physics Letters B” etc.), membru în comisia nr. 1 (Matematică și științele naturii) a CNCIS între anii 1995-2000, expert evaluator al CNCIS, Academie, CEE și ARACIS, membru în 43 de comisii de doctorat, din care 5 în străinătate, Președinte al Consiliului Cercetării Științifice din cadrul Universității Babeș-Bolyai între anii 1998-2006.

Activitatea impresionantă depusă în slujba științelor fizicii i-a fost răsplătită prin acordarea de numeroase premii și distincții: Premiul Academiei Române „Constantin Miculescu” (1980); Diplome de excelență științifică ale Universității Babeș-Bolyai (2005, 2007); Diplome de merit ale Universității Babeș-Bolyai (2001, 2002, 2003, 2004, 2006); Diplome de merit ale Consiliului Cercetării Științifice al Universității Babeș-Bolyai (pentru volumele publicate în anii: 1999, 2002, 2005, 2006).

Aflându-se mereu în slujba ucrainenilor săi, dorim să subliniem faptul că Ivan Ardelean este unul dintre actorii principali (alături de conf. univ. dr. Ivan Semeniuc și regretatul prof. univ. dr. Marius Ilie Oros) care au contribuit la înființarea Specializării Limbă și literatură ucraineană din cadrul Universității Babeș-Bolyai și la acordarea titlului Doctor Honoris Causa renumitului romanist Stanislav V. Semcynski de la Universitatea Națională „Taras H. Șevcenko” din Kiev, fiind, totodată, primul Președinte al Filialei Cluj a UUR (2006-2015).

Însă Domnul Profesor Ivan Ardelean nu este doar un reputat fizician, ci și un remarcabil poet și publicist ucrainean, membru al Uniunii Scriitorilor din România, despre care Stepan Tcaciuc, în volumul „Cuvânt despre confrăți”, afirmă: „Ivan Ardelean împletește în țesătura poeziilor sale secretul formulelor matematice cu neprevăzutul reacțiilor poetice, muzica sferelor cosmice și cântecul lebedelor, bucuria macrocosmosului și tristețea microcosmosului, mirajul infinitului și arcurile voltaice ale finitului, începutul vremelnice și refrenul veșniciei, iar acela care-l citește în solitudine simte cum sufletul i se umple de furtuni cosmice și de frigul Polilor, de strigătul cocorilor și de oaze ale dezmeticirii, de neliniștea primăverilor și emoția toamnelor, de poveștile verilor și confesiunile iernilor, de indiferența orelor și orgoliul destinelor...”.

Debutul fizicianului-poet are loc în anul 1961 (cu poezia „Cântecul”, în revista „Novyi vik”), publicând, de-a lungul timpului, 9 volume de poezii în limba ucraineană: «Допора» („Drumul”), «Ностальгія вікон» („Nostalgia ferestrelor”) – pentru care a fost premiat în anul 2000 de Uniunea Scriitorilor din România –, «За порогами неба» („Dincolo de pragurile cerului”), «Руки до неба» („Cu mâinile spre cer”), «Осінні сніги» („Visuri de toamnă”), «Сріблесті думи» („Gânduri argintii”), «Іржаві сліди» („Urme ruginite”), «Баланс абсолютний» („Balansul absolut”), «Симфонія душі» („Simfonia sufletului”) și o carte de călătorii: „Însemnări de călătorie”.

Poeziile sale au fost traduse în limba română de către Ștefan Tcaciuc în „Antologia poeziei ucrainene din România” și în volumul „Dați cerului azur”, unde marele cărturar ucrainean

afirma: „...și-a sfințit locul în Grădina Ghetsimani a poeziei, rămânând un tril de privighetoare unic și inconfundabil în concertul privighetorilor ucrainene de pretutindeni”.

În cele ce urmează, prezentăm cititorilor *Ecourilor ucrainene* volumul de poezii „Simfonia sufletului”, apărut în 2017 la RCR Editorial București, cu sprijinul financiar al UUR, care vine să completeze lirica lui Ivan Ardelean cu un buchet omogen de poezii străbătute, de la prima, «Слово, вдарене райдугою» („Cuvântul lovit de curcubeu”), până la ultima, «Щоб став далекоглядним» („Pentru a deveni vizionar”), de emoția și sensibilitatea specifice naturii poetice a omului Ivan Ardelean.

Necesitatea îmbogățirii literaturii ucrainene, cu precădere a liricii ucrainene din România, reprezintă un imperativ pentru comunitatea noastră, întrucât, prin opere de acest gen, cultura și literatura ucrainenilor din România capătă consistență și credibilitate, situându-se la nivelul celei românești și chiar universale. Ivan Ardelean excelează de decenii întregi în domeniul poeziei, creând capodopere lirice care au văzut lumina tiparului cu sprijinul Uniunii Ucrainenilor din România (în majoritatea cazurilor).

Poezia cu care debutează volumul se constituie într-un preambul al universului liric, pătruns de melancolie și tristețe, ca rezultat al percepției acutizate a efemerității vieții umane: *Acum, în viața mea, arde drumul amurgului. / Amintirile măsoară depărtarea, / mângâind pragurile sufletului.* Oscilația între renunțare și speranță este omniprezentă, fapt

confirmat chiar în cea de-a doua poezie, „Ascultă primăvara”, anotimpul primăverii fiind, prin excelență, o perioadă a renașterii.

Diversității stilistice și tematice a poeziilor îi corespunde bogăția ideatică. Tratarea atipică a temelor și motivelor clasice este vădită, de pildă, în poezia „Ochii tăi tulburați de păcate”, în care sentimentul iubirii pendulează între afirmare (*Ai fost cândva curată și neprihănită*) și negare (*Ochii tăi / tulburați de păcate*), potențând dramatismul protagonistului liric. O altă ipostază a iubirii poartă amprenta simbolismului, iubita fiind percepută prin prisma amintirilor sau a simbolurilor încifrate în elemente și fenomene ale naturii. Poetul sondează zone neexplorate ale subconștientului, instituind osmoze rafinate între material, imaterial, pe de o parte, și simbol, pe de altă parte.

Întoarcerea la origini, la copilărie, la tot ceea ce ține de trecutul îndepărtat, dar, în același timp, atât de apropiat omului, este reinterpretată într-un mod original în poezia „Eu visez, cânt, plâng prin a mamei slovă...”. Destinul omului este presărat cu nuanțe și culori dintre cele mai variate, cu sentimente și stări deseori contradictorii, însă traseul fiecăruia este unic în felul său și fascinant totodată. Un astfel de drum existențial răzbate din poezia „Uneori drumul șerpuiește”.

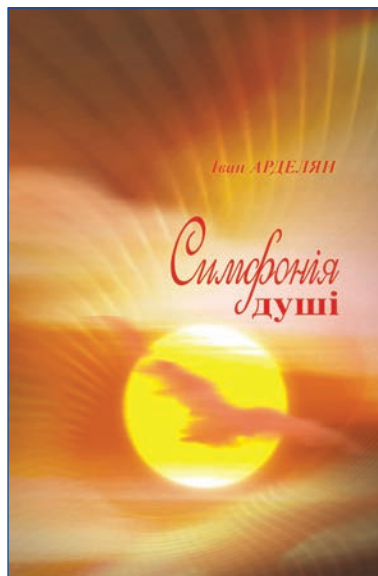
Deznădejdea și lipsa oricărei perspective cauzate de tăcerea Divinității în fața guvernării Răului transpar în poezia „Oamenii omoară visele”: *Undeva, acolo, / și Dumnezeu doarme, / cel care nu vrea / sau nu poate / să salveze / Lumea aceasta / care se autodistruge.* Aceeași idee, a lipsei de ecou la durerile omului, este reiterată în „Fără consolare și încuviințare”, fiind justificată, ușor ironic, astfel: *...iar El, bătrân, poate, / nu a-nteles.*

Instituirea de corespondențe dintre sentimentele eroului liric și fenomene ale naturii străbate aproape toate poeziile volumului „Simfonia sufletului”. Însuși procesul de creație, în speță cel poetic, are loc în și prin natură, împlinindu-se și desăvârșindu-se astfel. Sentimentul de singurătate în mijlocul oamenilor este dureros resimțit în numeroase poezii, însă solitudinea în doi reprezintă apogeul neîmplinirii esenței umane. Eroul liric nu poate găsi armonia decât în vise și visări, iar poezia „Armonia viselor” stă mărturie tocmai a acestei stări.

Strigătul *Vreau să te pipăi și să urlu: «Este»*, chintesența ideii gnoseologice argeziene, își face simțită prezența, într-o formă ideatică ușor diferită, în poezia „Unde Dumnezeu poruncește și dictează”, în care eroul liric tinde spre cunoașterea empirică a lumii, reinterpretând filosofic și științific geneza Universului. O altă fațetă a Divinității, aceea a părintelui binevoitor care-și primește copiii la sân, după mai scurta sau mai lungă călătorie prin viața de pe pământ, este zugrăvită în poezia „Undeva acolo”.

Pendularea permanentă între viață și moarte, început și sfârșit, iubire și ură definește existența omului care se topește precum ceara unei lumânări între aceste contraste. Odată atins capătul drumului, are loc reîntoarcerea la esență: *frâng aripi neputincioase / prin orizonturi necunoscute / către sfârșitul necunoscut.* Într-o altă poezie, „Mă gândesc”, este exprimată speranța într-o lume a libertății depline, fără suferință, în care oamenii vor putea găsi aceeași cale a toleranței, iubirii și iertării.

Principalul laitmotiv care traversează lirica lui Ivan Ardelean este conceptul de *думи* (gânduri) care, alături de alte noțiuni precum lumea, orizonturi, destin, vise etc., întregesc universul imaginar propus spre analiză cititorului. Doar că, nu de fiecare dată, instrumentele cognitive ne ajută să decodăm corect mesajele încifrate în fiecare poezie, și, atunci, în ajutor ne vine intuiția. Deseori, prin concizia exprimării, poetul redă o întreagă istorie a umanității, ca, de pildă, în poezia „Pe o pată de sânge”: *A căzut o idee / pe o pată de sânge, / și așa s-a născut / o floare purpurie, / care a înflorit / înmiresmând pace....*

Eul liric, alter ego-ul poetului, tinde permanent să atingă echilibrul. Mai mult decât atât, încearcă să dea răspuns la întrebările care mistuie omul de la începuturile umanității. Toate căutările sensurilor vieții și ale morții nu fac decât să nască noi întrebări, alte semnificații și idei, propulsându-l într-un circuit din care nu există ieșire. Și, totuși, însăși căutarea care

naște căutare reprezintă sensul vieții poetului, rațiunea de a-și continua existența fizică și non-fizică în propriul său univers, imaginat prin poezie.

Pentru a ilustra, într-o mică măsură, cele afirmate anterior, prezentăm trei poezii din acest volum, traduse în limba română:

Ascultă primăvara

Ascultă primăvara
cum ară
pământul fragil,
pentru a trezi
învieria...

Ascultă primăvara
cum cântă suav,
pentru ca inimile noastre
să se-nfioare
într-o-mbrățișare...

Ascultă primăvara
cum îndeamnă sufletele

la bucurie,
întrucât a sosit timpul
renașterii...
Ascultă primăvara
aidoma unui cântec,
care incită,
prin coloritul său,
la un dans policrom...

Precum
niște amintiri

Trebuie
să taci,
când n-ai nimic a spune,

întrucât cuvintele zboară.
Pe unii-i omoară,
pe alții-i învie.

Sărmanii oameni,
nu înțeleg
ce înseamnă
să naști o idee –
bună sau rea –
să rodească sau
să piară,
precum niște amintiri
care chinuie sufletele
celor tineri
sau bătrâni,
lăsând urme

în cimitirele
cenușii...

Cred

Cred
că în adâncul pământului
odihnesc morții
și așteaptă învierea,
pentru a porni într-o nouă viață
fără patimi...

Cred
că prietenii
se vor trezi
și-și vor semăna câmpurile

cu flori multicolore,
pentru a înflori
și presăra noi idei...

Cred
că vor veni acele zile,
când ne vom trezi
și vom rupe lanțurile
care nu ne lasă
să ne atingem visurile...

Cred
că zeii noștri se vor pune de acord
și vor porunci
ca toți oamenii să se-nfrățească,
găsind același drum...

Prezentarea și traducerea versurilor din limba ucraineană de **Mihaela HERBIL**

După izbucnirea pandemiei de COVID-19, respectiv instalarea unei stări de lucru și de viață neobișnuite, s-au luat măsuri corespunzătoare în ceea ce privește limitarea răspândirii noului virus în rândul elevilor și studenților, procesul educațional mutându-se în mediul virtual. Această decizie a fost aplicată imediat, astfel că toți participanții la procesul educațional s-au trezit peste noapte cu schimbări aproape radicale, cărora trebuiau să le facă față din mers, iscându-se păreri contradictorii în ceea ce privește modul de învățare online. Ca orice lucru, și învățarea online are avantajele și dezavantajele ei. În cele ce urmează, voi expune în câteva cuvinte cum anume percep eu învățarea prin intermediul internetului.

La începutul carantinei, mi-am împachetat valiza și m-am întors acasă, în satul meu natal Valea Vișeuului, județul Maramureș, o localitatea pitorească cu populație ucraineană. Universitatea din București a organizat imediat învățarea la distanță. De fapt, totul este foarte simplu. Profesorii utilizează diverse platforme online, unde țin prelegeri, organizează seminare în care ne implică și pe noi, studenții, folosind, în acest scop, diverse metode interactive. De asemenea, putem primi și retrimite sarcini și teme finalizate prin rețelele de socializare.

Printre avantajele metodei de învățare online se numără, din punctul meu de vedere, posibilitatea de a putea sta acasă, alături de familie, savurând un ceai sau o cafea aromată în timp ce elaborăm un referat sau realizăm o temă ori, dacă avem parte de vreme bună, putem să ne bucurăm de natură, în timp ce învățăm și căutăm informații suplimentare pe internet. La fel de avantajos este și faptul că profesorii sau administratorii grupurilor pot transmite într-un timp foarte scurt, oricând, oriunde și oricui informațiile necesare.

În privința elaborării multiplelor teme pe care le-am avut de dus la bun sfârșit în tot acest timp, un alt avantaj ar fi ștergerea, corectarea sau actualizarea cu ușurință a conținuturilor.

Dacă distribuitorul își dă seama că a transmis greșit o informație sau poate dorește să o actualizeze, el poate face acest lucru de oriunde și oricând. De asemenea, orice document

Avantajele și dezavantajele învățării online

poate fi editat și reeditat în așa fel, încât corectarea să nu mai întâmpine dificultăți. Totodată, folosirea conținuturilor interactive și a feedback-ului sunt de mare ajutor, întrucât, prin crearea de grupuri virtuale între studenți și profesori, membrii acestora pot face schimb de experiență, de păreri sau de informații. Mai mult decât atât, instrumentele moderne de predare și comunicare online utilizate în cadrul departamentului nostru ne permit nu doar să depășim mai ușor perioada dificilă a carantinei, ci să fie adaptată metodologia de lucru la condițiile existente, modernizate conținuturile și extinsă gama de comunicare între profesori și studenți.

Însă, pe lângă avantaje, există și câteva dezavantaje, dintre care, cel mai mare ar fi lipsa interrelaționării umane cu colegii și profesorii, ceea ce, uneori, e destul de descurajant, întrucât oamenii au nevoie de comunicare directă cu ceilalți, de afecțiune și, implicit, de apropiere. Totodată, învățarea online presupune foarte multe ore în fața ecranului laptopului sau a calculatorului, iar acest lucru poate deveni epuizant. Cu cât tehnologia avansează, cu atât apar și dificultățile tehnice. De aceea, de multe ori, întâmpinăm probleme în utilizarea și accesarea informațiilor sau în realizarea unor proiecte sau teme. Totodată, am întâlnit și situații de confuzie și dezorientare, de unde apare și lipsa de motivație.

Totuși, dezavantajul major constă în lipsa impactului emoțional atât pentru profesori, cât și pentru studenți. Odată ce învățarea și comunicarea rămân în mediul virtual, atunci și relațiile dintre oameni se schimbă, socializarea devenind mai greoaie și stângace. Cred că folosirea mediului virtual în exces ne robotizează, iar acest lucru este extrem de trist, întrucât nu se mai produce transferul emoțional de la profesor la student/elev și viceversa, ceea ce duce, treptat, la anihilarea afectivității. În opinia mea, învățarea online ar trebui particularizată, iar nu generalizată. În orice caz, cu cât socializarea directă cu oamenii este mai frecventă și de calitate, cu atât ne consolidăm specificul uman, deoarece, în lipsa ei, ne vom dezumaniza.

Odată cu „trăirea” în mediu online, am remarcat că atât noi studenții, cât și elevii deopotrivă, depunem un efort suplimentar, petrecând mult mai mult timp la cursurile online și pentru realizarea temelor, decât o făceam în mod obișnuit.

În concluzie, deși tehnologia și mediul virtual pot părea inevitabile, indispensabile și, în aceeași măsură, atractive, mai ales pentru cei mici, nu trebuie să uităm un lucru foarte important: mediul virtual nu va înlocui niciodată căldura umană.

Paulina CAIL,
masterandă a Universității din București,
Specializarea Ucraineană

1 iunie – Ziua Internațională a Copilului La Mulți Ani tuturor copiilor de 1 iunie!

Uniunea Ucrainenilor din România – Filiala Cluj le-a pregătit celor mici o surpriză video de Ziua Copilului, în care Lyudmyla Dorosh, redactorul revistei pentru copii *Dzvonyk (Clopoțel)*, le citește o povestire proprie, „O descoperire neașteptată”, urmată de un film de desene animate ucrainean „Despre toată lumea de pe pământ”. Acest material face parte dintr-o serie de înregistrări educative, unite sub titlul generic „Tezaur literar”, care au drept obiectiv cultivarea pasiunii pentru lectură a copiilor (de toate vârstele). Totodată, filmulețele pot fi un ghid pentru părinți și cadre didactice în alegerea cărților pentru copii sau pot fi folosite ca material didactic la orele de limbă ucraineană. Astfel, în fiecare vineri, pe pagina de Facebook a UUR (Uniunea Ucrainenilor din România) și pe cea a Organizației Cluj a UUR (Uniunea Ucrainenilor din România – Organizația Județeană Cluj), va fi postată câte o înregistrare, în care talentata Lyudmyla citește scurte povestioare, poezii și basme în limba ucraineană, într-un cadru foarte plăcut. Pe lângă lecturile în limba lui Șevcenko, atât cei mici, cât și cei

mari vor avea parte și de alte surprize la fel de interesante și educative. Salutăm această inițiativă care a avut deja ecou și pe platforma multimedia *ukrinform* și care arată că toate categoriile de vârstă se bucură de atenția Uniunii Ucrainenilor din România.

Redacția

Câteva aspecte privind istoria, populația și locuințele comunei Bocicoiu Mare (jud. Maramureș) – la 100 de ani de la divizarea satelor Lunca și Bocicoi –

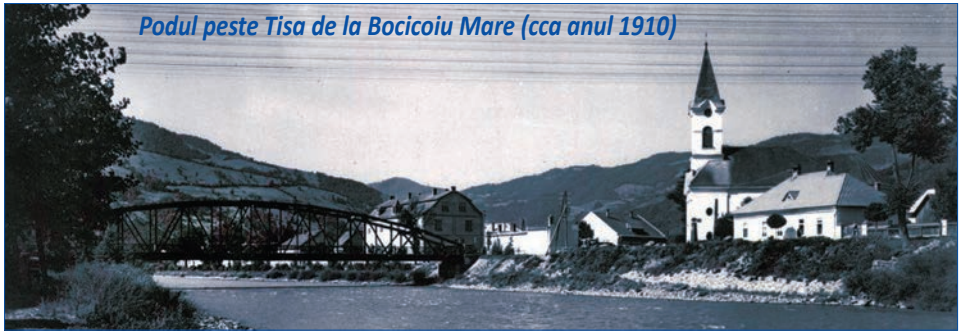
De-a lungul timpului, în satele Crăciunești și Tisa, au fost descoperite urme de viață umană care datează din primele epoci ale istoriei umanității. Locuirea pe aceste teritorii a fost favorizată de o serie de factori fizico-geografici (zona temperată, relieful, clima, apele, unele resurse naturale – păduri de foioase –, fauna terestră și piscicolă), facilități propice pentru construirea așezărilor, posibilități de realizare a legăturilor cu teritoriile învecinate, existența terenurilor care pot fi transformate în suprafețe agricole etc.

Cele patru localități care alcătuiesc actuala comună Bocicoiu Mare sunt atestate documentar, după cum urmează: Bocicoiu Mare – 1364, Virișmort (începând cu 1964, Tisa) – 1374, Crăciunești – 1385, Lunca – 1439.

Documentele existente în arhive, exponatele din muzeele de istorie și etnografie, lucrările științifice consultate, dar și alte surse dovedesc că pe acest spațiu au trăit și continuă să trăiască mai multe etnii: români, maghiari, ucraineni și alții. Cel mai important aspect al conviețuirii acestor etnii este acceptarea reciprocă. În același timp, nu trebuie omise anumite excepții. O dovadă a conviețuirii mai multor etnii sunt însuși numele satelor în limba fiecărei etnii: Bocicoiu Mare – în limba română, Nagy-Bocsko – în maghiară, Бичку/Бичків – în ucraineană (dialectal/literar), Crăciunești – în română, Karacsonyalva – în maghiară, Крчуну/Крчунів – în ucraineană (dialectal/literar), Lunca – în română, Lonka, Tiszalonka – în maghiară, Луг – în ucraineană, Tisa (din 1964) – în română, Veresmart, Tiszaveresmort – în maghiară, Микув/Миково și Миків – în ucraineană (dialectal/literar). Satele respective au avut și nume evrești, întrucât în fiecare dintre ele a trăit un număr semnificativ de etnici evrei: Bocicoiu Mare – Bicskof, Crăciunești Ktetsnif/Kretnif, Lunca – Leh Lunca, Virișmort (Tisa) – Wiresmort¹.

Conviețuirea diferitelor etnii de-a lungul secolelor a favorizat apariția bilingvismului și chiar a trilingvismului în satele Tisa și Bocicoiu Mare. Foarte mulți locuitori din aceste așezări au învățat limba/graia celorlalți: româna, maghiara și ucraineana. Din păcate, astăzi, acest fenomen aproape că a dispărut. Trilingvismul celor două localități a constituit obiectul de cercetare a regretatului profesor Sigmund Bodzei, care a publicat un studiu amplu despre acest fenomen. În aceeași ordine de idei, registrele de stare civilă aflate în arhive (după anul 1895), precum și registrele confesionale oferă numeroase exemple de căsătorii interetnice și interconfesionale.

Un alt aspect important al conviețuirii interetnice sunt interferențele lingvistice semnalate în toponimia locală, care sunt prezente în toate așezările comunei. Despre aceste aspecte s-au ocupat mai mulți cercetători: Nicolae Pavliuc, Ștefan Vișovan, Ioan Herbil, Dumitru Horvat, Iuliu Lazarciuc, Vasile Cureleac, Marius Diaconescu.

Istoria comunităților din aceste sate a fost extrem de zbuciumată, ca de altfel și a celor învecinate. Locuitorii au avut de înfruntat numeroase calamități naturale: inundații, cutremure, incendii, secete (unele prelungite), epidemii (ciumă, holeră) etc. La acestea trebuie adăugate cele de ordin politic, economic ori militar. S-au produs dese schimbări ale proprietarilor de moșii, cu urmări nefaste asupra vieții majorității locuitorilor; s-au schimbat limbile oficiale: latina – germana – maghiara – româna; s-au schimbat confesiunile: ortodoxă – greco-catolică (prin impunere); satele au fost supuse unor atacuri ale bandelor de tâlhari, invaziilor militare, mulți tineri din satele noastre au fost mobilizați în armată, de unde o parte nu s-au mai întors la căminele lor, iar alții au suferit din cauza rănilor provocate în timpul confruntărilor militare.

Actualele sate Bocicoiu Mare și Lunca la Tisa, ale căror părți sunt situate pe malul stâng al râului Tisa, au perechea lor pe malul nordic al Tisei, Velykyi Bycikiv și Luh, aflate în componența raionului Rachiv al Regiunii Transcarpatia din Ucraina. Despărțirea lor a fost produsă ca urmare a deciziei luate la Conferința de pace de la Paris, în urma Primului Război Mondial (Trianon – 04.06.1920).

Împărțirea celor două sate a provocat o rană adâncă în sufletele celor două comunități, fiecare dintre ele pomenindu-se, peste noapte, într-o țară nouă: cei din stânga Tisei au intrat în componența Regatului României, iar cei din dreapta, în structura Cehoslovaciei. Iată că în acest an, 2020, vom „aniversa” 100 de ani de la înfăptuirea actului de împărțire arbitrară a celor două comunități. Rezultatul cel mai dureros al acestei separări constă în disoluția aproape totală între comunitățile aflate de o parte și cealaltă a Tisei, singurele legături fiind cele lingvistice (limba ucraineană) și de rudenie.

Evoluția numerică a populației acestor sate de-a lungul timpului poate fi cunoscută din mai multe surse. Dintre acestea, amintesc următoarele: a) Conscripțiile (Conscriptiones) – recensăminte fiscale, civile, militare, confesionale, care au fost elaborate periodic; b) Urbariile (Urbarium) – evidența feudală în Transilvania – numărul oamenilor, suprafețele cultivate de ei, culturile, animalele domestice; c) Șematismele (Schematismus) religioase – publicații periodice editate de Episcopia greco-catolică de Munkacs (azi, Mukacevo, Ucraina), Episcopia romano-catolică de Satu Mare.

Totuși, cea mai importantă sursă care furnizează date privind evoluția numerică a populației sunt recensămintele. Ele sunt efectuate, de regulă, o dată la un deceniu (cu unele excepții). Prezint, în continuare, recensămintele efectuate între 1784-1910.

¹ Numele evrești ale acestor localităților le-am aflat de la d-na Peninah Zilberman, Asociația Tarbut din Sighetu Marmăției, 2018.

Tabel nr. 1				
Satele Anii	Bocicoiu Mare	Crăciunești	Lunca	Virîșmort (Tisa, după1964)
1784-1787	1718*	425	684*	189
1869	3187*	1483	1553*	387
1880	3605*	1468	1613*	406
1890	4538*	1815	1945*	534
1900	5299*	2201	1961*	643

*cifrele cuprind populația ambelor părți ale celor două localități situate de o parte și cealaltă a râului Tisa.

Recensământul din 1910 este cel mai cuprinzător. El prezintă tabloul comunității satelor respective la acea dată: populația pe vârste: 0-19 ani – 53,3%, 20-60 ani – populația activă – 42% și vârstnicii de peste 60 de ani – 4,7%; situația știutorilor de carte din fiecare sat: Bocicoiu Mare – 2819 persoane (47%); Crăciunești – 604 persoane (24%); Lunca – 549 persoane (23%) și Virișmort = 257 persoane (33%). Situația este confirmată de registrele de stare civilă pe filele cărora, în locul semnăturii titularului, întâlnim câte 3-4 cruciulițe, ceea ce înseamnă că respectivul era neștiutor de carte (cruciulițele erau însoțite de amprenta degetului arătător!).

Începând cu anul 1920, au fost efectuate mai multe recensăminte ale populației și locuințelor.

Tabel nr. 2					
Anii	Satele	Bocicoiu Mare	Crăciunești	Lunca la Tisa	Virîșmort (Tisa, după1964)
1920		965	1820	1008	821
1930		781	1830	1130	912
1941		775	1981	2820*	923
1956		454	1181	1094	890
1966		632	1340	1041	1022
1977		715	1492	1023	1155
1992		804	1525	1030	1322
2002		713	1492	918	1345
2011		518	1331	714	1255

*cuprinde populația ambelor părți ale satului (Tiszalonka).

După 1920, satele Bocicoiu Mare, Crăciunești, Lunca la Tisa și Virișmort devin comune rurale până în 1950, când vor forma o singură unitate teritorial-administrativă, comuna Bocicoiu Mare. În tabelul de mai sus, observăm creșteri și descreșteri ale populației din satele componente. Cea mai mare descreștere s-a produs în anul 1944, când aproape toată populația evreiască a pierit în lagărele morții din Germania și pe teritoriile ocupate de aceasta. De exemplu, din Crăciunești, au decedat ori au dispărut fără urmă cca 800 de persoane.

Interesant este aspectul structurii populației din punctul de vedere al etniei. Așezarea geografică a localităților comunei, numeroasele evenimente istorice, care au avut loc de-a lungul timpului, precum și interesele politice, economice și sociale ale stăpânilor acestor meleaguri au determinat transformarea structurii etnice într-un mozaic etnic, format din: ucraineni, români, maghiari, germani, evrei, țigani etc. Prezentăm, în continuare, un tabel care redă structura etnică a localităților componenete ale comunei Bocicoiu Mare, la 1910:

Tabel nr. 3						
Etnia	Ucraineni	Maghiari	Germani	Români	Alte etnii	Totalul populației
Localitatea			Evrei			
Bocicoiu Mare*	3076	1646	1177	53	28	5980
Crăciunești	1101	58	1331	26	1	2517
Lunca la Tisa*	2057	131	194	2	1	2385
Virișmort (Tisa, după1964)	266	266	112	133	2	779
Total	6500	2601	2814	214	32	–

*împreună cu părțile lor componenete, care, azi, formează localitățile Velykyi Bycikiv, respectiv Luh din Ucraina (până în 1918, formând o singură unitate teritorial-administrativă).

În continuare, prezentăm dinamica structurii naționale a populației din comuna Bocicoiu Mare între anii 1930 și 2011.

Tabel nr. 4										
Localitatea	Anul recensământului	Nr. populației	Ucraineni	Români	Maghiari	Germani	Țigani	Evrei	Ruși	Alții
Bocicoiu Mare	1930	4662	2177	586	527	14	8	1312	3	35
	1956	3622	2505	586	507	–	–	18	2	4
	1966	4053	2566	971	493	1	–	2	1	1
	1977	4385	2826	1090	465	–	–	2	–	2
	1992	4681	2922	1349	385	3	22	–	–	–
	2002	4468	2639	1447	371	5	1	–	–	5
	2011	3818	1956	1475	237	–	–	–	–	10

De-a lungul secolelor, principalele ocupații ale locuitorilor din comunitățile noastre au fost: agricultura, creșterea animalelor și meșteșugurile casnice. La acestea trebuie adăugate și alte ocupații: exploatarea lemnului, plutăritul, vânătoarea, pescuitul, culegerea de: ciuperci, fructe de pădure, plante tămăduitoare etc. În timp, a crescut numărul atelierelor meșteșugărești în toate satele comunei, care asigurau o mare parte din necesitățile locuitorilor. Totodată, în comuna Bocicoiu Mare au apărut unități industriale: prelucrarea lemnului, confecționarea butoaielor pentru transportul sării, iar în 1868 a fost pusă în funcțiune uzina chimică „Clotilda”, care prelucra sarea adusă de la Slatina și Coștiui, precum și lemnul din pădurile apropiate.

După statutul activității curente, la recensământul populației din 2011, situația era după cum urmează: - copiii și tinerii din comună (0-19 ani) – 892 persoane, care reprezintă 23,3% din totalul populației, dintre aceștia fiind 574 elevi și studenți; - populația activă – (20-59 ani) – 2004 persoane, care reprezintă 52,4% din totalul populației, aceștia lucrând în agricultură,

Bibliografie consultată: BÉLAY VILMOS, <i>Máramaros megye társadalma és nemzetiségei. A megye betelepülésétől a XVIII. század elejéig</i> , Sylvester-Nyomda R.-T., Budapesta, 1943. CURELEAC, VASILE, <i>Українці румунського Марамороша</i> , Львів, 2001. DIACONESCU, MARIUS, <i>Colonizarea rutenilor în Maramureș în sec. XV-XVI</i> , Editura Muzeului Sătmărean, vol. XIII, p. 93-97. HERBIL, IOAN, <i>Antroponimia oficială la ucrainenii maramureșeni</i> ,	Editura Casa Cărții de Știință, Editura RCR Editorial, Cluj-Napoca – București, 2019. HERBIL, IOAN, <i>Studii de dialectologie și toponimie ucraineană din România</i> , Editura Casa Cărții de Știință, Editura RCR Editorial, Cluj-Napoca – București, 2018. HORVATH, DUMITRU, <i>Comentarii asupra graiurilor ucrainene din R.S. România</i> , în „ <i>Studii și articole</i> ”, vol. II, 1973, Baia Mare, p. 21-36. MIHÁLYI, Ioan (de APȘA), <i>Diplome maramureșene din secolele XIV-XV</i> , Mayer és Berger Könyvnyomdája, Sighet, 1900.	SUCIU, CORIOLAN, <i>Dicționar istoric al localităților din Transilvania</i> , vol. I, Editura Academiei Române, București, 1967. VIȘOVAN, ȘTEFAN., <i>Interferențe româno-ucrainene în toponimia Maramureșului</i> , Editura Umbria, Baia Mare, 2001. ЛАЗАРЧУК, ЮЛІЙ, <i>Прізвиська, власні імена та прізвиська жителів села Луг над Тусою, Марамурешенського повіту, «Обрії»</i> , № 4, 1983, Вид. «Критеріон», Бухарест, с. 241-250. ПАВЛЮК, МИКОЛА, <i>До історії українських сіл Мараморощини, «Новий вік»</i> , nr. 134, 135, 136, Бухарест, 1957.

Taras Șevcenko: SAUL

„Cei care nu pot înfrunta cu vitejie primejdia sunt sclavii atacatorilor lor.” (Aristotel)

În China încă netrezită,
Egiptul înc-obscur, la noi,
Și între Indus și Eufrat,
Turmele-și de vite, capre, oi,
Pe câmpul liber, liber și le poartă
Păstorul, ca-ntr-un rai.
Și nici o grijă nu-l frământă,
Le mulge, tunde și le mână,
Că e stăpân, și cântă...
Dar ceasul rău aduce-un țar
Cu legi, cu săbii și călăi,
Cu cnej, robi ignoranți și răi.
S-au furishat la întuneric și turmele,
Și totul au furat, iar pe păstori,
Cu șatrele sărace, cu tot
Ce-aveau în bietul cort, și pe copii,
Fiice și neveste-au adunat,
Le-au necinstit și siluit,
Pe cei batjocoriți, plăpânzi și lași,
Și slabi de înger, i-au mânat
La grele munci de-ocnași. Zilele
Ereceauo Cei înrobiți tăceau,
Și țarii tot creșteau și se-nmulțeau,
Și Babiloane ridicau.
Iar magii, bonzii și alți sfinți
(Cum și la noi cucernicii părinți)
În temple și pagode trăiau îndestulați,

Precum mistreții țarului-ngrășați,
Pentru slănină și cârnați. Țarii
Singuri își ridicau
Și temple, și idoli, și altare,
Căci robii muți se tot plecau.
Jidovii bieți invidioși erau,
Că nici un țar, chiar unul mic
Sau vreun altar, și din tizic,
N-aveau măcar. Și s-au rugat
De preabătrânul Samuil,
De unde vrea, dar să le dea un țar,
Batrân fiind, dar nu senil.
Clarvăzătorul înțelept
A chibzuit și mir a pregătit,
Și, de la turmele de porci și miei,
Pe namila de Saul l-a adus,
Să fie țar supușilor l-a uns.
Saul n-a fost chiar prostănac,
Cu un harem s-a pricopsit
Și-apoi s-a pus și pe domnit.
Se uitau și tot se minunau
De-alesul lor păstori
Și își ziceau că nu-s ei toți
Chiar niște netoți: „Ce minunat,
Din ruga către Domnul,
E-al nostru autocrat!” Iar Saul
la tot: și casă, și staul,

la fete, ia mioare,
Palate mari de cedru își zidește,
Din aur tronu-și făurește,
Blagosloviri împarte ca la frați
Supușilor de toate despuiați.
Și-n lungă-i purpură de țar
Se tot preumblă, nu chiar liniștit,
Apoi, fiind un mic boem,
Rămas și singur în harem,
Saul, săracul, s-a smintit.

Curând s-a adunat și rada:
„Domnilor, popor cinstit,
Ce-i de făcut? Înțeleptul nostru țar,
Autocratul-gospodar,
Sărmanul s-a smintit. Domnilor!
E nimerit acum să-l lecuiim,
Sau trebuie să ungem, dar vartos,
Pe unul sănătos?” De vorbe încărcăți
Și sfaturi înțelepte la case s-au întors
Păstorii supărați. Dar în palatul nou
De cedru țarul n-are somn,
Tace, nu bea, nimic nu gustă.
Șade tăcut și viguros
Obiele-și rupe din mantia augustă,
Opinci cu crețuri parcă face,
Nojițe răsuțește, se-ncață-n grabă

Și, între pereții palatului,
De măgărița tatălui întreabă.
la sceptrul ca pe-o fluierice
Și-un cântec zice. Iar păstori,
Nepoții după Veneamin,
Gărzilor aduc și un vițel,
Să stea în holuri, doar nițel,
Să-i cânte țarului divin. Și au urlat
Bărboșii toți, cu trup lănos,
Tot neamul lui Saul, burduhănos
Și un guslar* au mai adus,
Pe David, păstor supus.
„Și va ieși-mpăratul Saul, va ieși –
Cânta păstorul –, pentru a se război...”
Saul și-a revenit și dăi, și dăi,
Ca și muscalul în părinții săi,
În neamul său lănos;
I-a miruit de sus în jos...
Cu David guslarul nou venit
Omor ar fi ieșit. Dacă știa
Ce rău avea să-i facă
David acela necinstit,
Ca pe o viperă l-ar fi strivit
Și-ar fi pisat scuipatul
Șarpelui înveninat.
Acum
Cu plugu-adânc e greu de răsturnat
Pământul blestemat. L-au năpădit
Înțepătorii spini. E vai de prăpădit!

Tot mai mărunț e omul pe pământ,
Iar țarii cresc și ne pândesc!
(*Sankt-Petersburg, 1860*)

* Guslă – vechi instrument muzical.

Textul propus, pe care-l putem numi un poem comico-satiric, a fost scris de marele poet ucrainean cu câteva luni înainte de trecerea sa în rândul Dreptilor. Era momentul în care simțea că prin „cuvântul Adevărului pus de strajă poporului său” l-a învins pe „Goliat”, doar că acesta încă nu conștientiza o realitate care avea să-i producă, istoricește nu foarte târziu, începutul sfârșitului – abolirea iobăgiei și apoi căderea tragică a autocrației țariste – ceea ce îi stărnea inegalabilului bard hohote de răs scâldate în lacrimi...

Ca ființă întrupată din suspinul Niprului, din adierea vântului de stepă și albul florilor de vișin, din raiului copilăriei și însuflețită de duhul libertății cazacului, Șevcenko a înfruntat cu o cerbie greu de pătruns privațiunile condiției de iobag timp de 24 de ani, umilințele soldatului de rând din surghiunul de zece ani și neadormitul ochi al „ohrankăi” țariste până la sfârșitul vieții. El a coborât în infernul unei structuri societale strâmbe, bazate pe oprimare națională, pe nedreptate, minciună, fariseism, aroganță și dispreț față de valorile umane, dar s-a ridicat prin lumina culturii poporului său, înnobilită de cultura universală sorbită cu nepotolită sete la Academia de Arte din Sankt-Petersburg, din emulația spirituală agitată din capitala imperială – spectacolele de teatru, muzeele, Ermitajul fiind destinația de pelerinaj continuu. La scurt timp, prin talentul său de pictor dar și de poet, se remarcă atât la Academia de Arte, cât și în cercurile rafinate de intelectuali, în care pătrunde prin profesorii și prietenii săi.

industrie, transporturi, construcții, învățământ, cultură, sănătate, administrație, servicii etc.; - vârstnicii (peste 60 de ani) – 992 persoane, care reprezintă 24,1%. Cifra aceasta indică faptul că populația comunei a intrat într-un proces de îmbătrânire. În 1910, numărul vârstnicilor reprezenta doar 4,7%!

Recensământul din 2011 a înregistrat mari schimbări în dotarea locuințelor din comună: 958 de locuințe sunt alimentate cu apă și au canalizare; 1417 locuințe sunt alimentate cu energie electrică; 229 de locuințe au încălzire centrală, iar 823 au baie în interiorul locuinței. În anii care au trecut de la ultimul recensământ, în toate așezările comunei, au fost construite multe locuințe noi cu toate dotările necesare.

Succinta prezentare a istoriei, populației și locuințelor satelor componente ale comunei Bocicoiu Mare reprezintă parte a monografiei dedicată acestora, urmând ca alte aspecte din viața comunității de aici să fie prezentate cu proximitate ocazie.

Prof. pensionar Ivan HRINIUC

SUCIU, CORIOLAN, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 1967.
VIȘOVAN, ȘTEFAN., *Interferențe româno-ucrainene în toponimia Maramureșului*, Editura Umbria, Baia Mare, 2001.
ЛАЗАРЧУК, ЮЛІЙ, *Прізвиська, власні імена та прізвиська жителів села Луг над Тусою, Марамурешенського повіту, «Обрії»*, № 4, 1983, Вид. «Критеріон», Бухарест, с. 241-250.
ПАВЛЮК, МИКОЛА, *До історії українських сіл Мараморощини, «Новий вік»*, nr. 134, 135, 136, Бухарест, 1957.

Regele Saul îl amenință pe David

Adevărului, una care cere jertfă, dar este singura biruitoare, altfel îl răstignim, mai departe, pe Sfântul Întrupat, în fond răstignindu-ne...

„Saul” este o capodoperă în acest sens, iar ultimele două versuri au fost scrise de Marele Kobzar ...astăzi!

Prezentare și traducere din limba ucraineană de Eusebie FRASENIUC

E ciudat, dar acum, de după perdeaua atâtor ani, miresmele acelei veri apar mai clare, mai dense și mai configurate – ca florile de gheață pe geam. Miroase atât de puternic a flori de tei, a ceară topită și a sudoare de femeie. Astfel miroase dragostea și moartea. Ele sunt surori gemene care merg pe aceeași cărare. Dar oare puteam ști eu asta atunci, un puști de treisprezece ani, căruia i-a fost dat să fie nu numai martor, dar și participant la acel păcat fatal?...

Pe atunci, strada noastră abia se năștea. Toată ziua răsună pe ea larma construcțiilor, ciocănituri și bocănit, și scheunatul ferăstraielor. Seara, prin curți se aprindeau focuri. La lumina lor tremurândă, oamenii se spălau, mâncau, cântau, se certau. A noastră, a puștii era toată acea întindere sălbatică. Între grămezile de bușteni, erau bătătorite cărării spre găurile de șobolani, în șoproane se puneau la cale „comandamentul” armatei străzii. Noaptea ne era o vinovată complice. De cum se însera, începea cel mai viclean dintre jocuri. Dintr-o parte în cealaltă a străzii era întinsă o gută pescărească, invizibilă și tare ca o coardă de arc. Cele mai multe victime deveneau bețivii întârziați și femeile care cărau gălețile cu apă. Bărbații îndurau cu mai multă tărie căderea, pipăiau îndelung întunericul din preajmă și se grăbeau să plece mai departe. Femeile însă... Ele trăncăneau mai mult și mai tare decât gălețile, blestemau lumea asta a dracului și pe bărbații leneși. Pe cele mai guralive noi le mai și gădilam, trecându-le firul pe picioare și abia atunci țipau speriate și plecau acasă fără apă. Copiii sunt jivine nemiloase și crude.

Jocul dura până ce în capătul străzii apărea ea. Pe la zece, în apropierea teilor, oprea un *Moskvici*¹ alb. Câteva minute staționa fără zgomot, apoi portiera se deschidea repede și în pulberea arămie călcau pantofiorii ei cu toc înalt. Pe fondul alb al automobilului, se vedeau mișcându-se picioarele ei nemilos de lungi și drepte în dresuri negre. Tanti Olea, sora de caritate, era singura femeie de pe strada noastră care purta dresuri – motiv de invidie pentru toate vecinele. Acest lucru nu i-l puteau ierta muierile de-acolo. Încă și faptul că era adusă acasă cu mașina, iar dimineața când, în drum spre serviciu, răsună țcănitul tocurilor ei, toți dulgherii și zidarii întorceau capul după ea. Îi ierta astea doar bărbatul ei, liniștitul electrician Volodea. El vedea totul, pricepea totul, își dădea seama de toate și, se înțelege, bea. Veșnicul obicei slav de a lupta împotriva împrejurărilor vitrege din lumea asta.

Ah, cum mai călca ea în luminile încrucișate ale lanternelor noastre. Merg de parcă scrie, zicea bunică-mea. Două șuvițe de păr castaniu îi încadrau obraji, sânii i se ridicau până aproape de bărbie, picioarele lungi mai că nu se îndoiau din genunchi, mișcându-se mlădios din coapse. Iar coapsele, coapsele... Erau sculptate ca placa de rezonanță a viorii, ele cântau, râdeau, ele aveau propria lor viață tainică. Și asta era greu de suportat în zăpușeala nopții mirosind a izmă. Asta zgândărea inimile noastre atât de tare, încât se zbăteau în piept – din gâtlee și până la primul semn al bărbăției. Ca un metronom al unei necunoscute bucurii vinovate.

Aceste scurte spectacole nocturne ea le dădea numai pentru noi, cei mai recunoscători, cei mai buni spectatori ai ei. Năsucul ei cărn trecea solemn, iar buzele râdeau copilărește. Odată, ea a lăsat înadins să-i alunece de pe umeri bretelele bluței, și din mătase se iviră sânii tari, sfârcurile lor semănau cu niște boticuri curioase de purceluși. Aveai impresia că dacă i-ai atinge, ar tremura ca o jucărie de cauciuc. Asemenea asocieri copilărești ne veneau în minte.

Apoi, brusc, jocul nostru reciproc s-a stricat. S-a întâmplat ca cel mai mic din ceata noastră să trântască o vorbă din slăbiciune prostească: „Ete, una care face trotuarul”. El

auzise acasă vorbele astea, dar nu înțelegea bine rolul lor distrugător. Tanti Olea l-a auzit, tocul-cui al pantofului ei se sălta, mâinile îi atârnară ca niște bice, părul i-a căzut pe ochi, iar ea și-a continuat mersul, fără să mai bată tactul acelei melodii vesele, ci târa obosită picioarele prin colbul arămiu. Așa cum aveau mersul toate femeile, mamele noastre. După ce silueta ei singuratică dispăru în spatele porții, dărele lanternelor noastre l-au dibuit lângă stâlpul de piatră al porții pe puțoiul care vorbise și l-au smuls din beznă. L-am bătut îndelung și rău, într-o dulce uitare de sine. Așa bat minorii în care se trezește instinctul de mascul, cu războinica dedicare femeii. Nimeni nu e în stare să iubească, să ierte și să pedepsească așa cum o fac copiii.

Nu, după aceea tanti Olea nu ne-a abandonat. Ea era o soră de caritate înăscută. Acea caritate i se vedea în ochi

Cifrele săreau prin fața ochilor mei ca niște drăcușori, nu se supuneau, țipau cu vorbele mamei: „Dacă iei trei³, o să avem un tractorist...”. M-am pus cu burta pe carte. Și chiar a patra zi spre seară, am luat o mutră de învingător, am aruncat manualul cât colo și m-am uitat în livada vecină. Iar norocul chiar există pe lumea asta și el vine la cei care suferă și așteaptă. La umbra părului, pe un pat pliant decolorat, se afla lungită ea. Imaginea era ciudată, ca să nu spun sălbatică, pentru că în lumea în care mă învăteam era de neconceput să faci plajă în halul ăsta. Și încă fără suport. Dar tanti Olea se deosebea de toți ceilalți. Ea frunzărea alene un ziar, iar cu mâna liberă mângâia un pisol în iarbă. Din livadă se întindeau primele umbre liliachii ale înserării.

Pe mine m-a pierdut dorința nesățioasă să văd mai mult și mai de aproape. Și aveam ce. Dar marginea de ardezie spre care m-am târât cu pieptul trosni sec, se sparse în bucăți, iar eu am alunecat odată cu acele cioburi și am căzut la vecini în tufele de zmeur. Nu durerea provocată de împunsătura sutelor de bețe, nu rușinea de a fi prins asupra faptului m-au rănit, ci

ochii ei – secați de chinuri, afundați, strălucitori ca de febră. În ei nu mai jucau cunoscutele scânteieri mândre-hazlii, acum era privirea unei dureri lăuntrice. O clipă, am încremenit unul în fața celui alt – ea în chiloți, eu în chiloți. Până ce tanti Olea se repezi să-și acopere sânii cu ziarul.

– Ei, despuiatule, tu de unde ai apărut? – zise ea reținut. – Cred că Dumnezeu te-a trimis. – Ea își roti temător privirea în jur, se lăsă în genunchi și mă privi complice în ochi. Cel mai rău era că ea uitase de sânii, iar eu nu vedeam altceva în afară de sfârcurile ei. Prin zăpăceala care m-a cuprins, azeam șoapta ei uscată și fierbinte: – Auzi, Vasylko, tanti-ta Olea e tare bolnavă... Așa să-i spui: o doare inima... Etajul al doilea, ultima ușă, cea pe care e tăblița „Medic-șef Brenner”. Să-mi trimită medicamente și să-mi scrie o rețetă... Bărbatul meu, să-i spui, nu mă lasă să plec, se teme că mersul o să-mi facă și mai rău. Dă fuga, du-te, el e de gardă azi. Eu te aștept aici...

Ah, cum mai ardeau palmele ei. N-am mai putut suporta atingerea lor, m-am ridicat și am plecat într-un suflet. „Moskviciul” alb se afla în fața spitalului. La etajul doi, o fereastră deschisă arunca o lumină galbenă ca lămâia, iar eu am strigat prin palmele făcute tulnic: „Doctor Brenner!”.

La fereastră apăru un cap cu bonetă albă, iar eu l-am recunoscut imediat pe acel bărbat vesel și pletos, adus de spate și cu mersul repezit. Îmi plăcea de el, îmi plăcea, lăsând la o parte ceea ce-i făcuse el ei la cinematograf. Acum două luni...

Gândacii-de-Colorado năpădiseră bieții noștri cartofi ca o pedeapsă cerească. Cu o rublișoară în mână, am căutat o jumătate de zi vreo stație fitosanitară pe la periferia orașului, până ce un omuleț schiop în halat ponosit m-a întrebat de ce tot dau târcoale. I-am spus că sunt în căutare de DDT⁴. „Ai noroc, – zise el cu viclenie, – avem, dar DDT-ul e încă în mașină, trebuie descărcat și dus în depozit.” Și dacă fac asta, o să-mi dea un săculeț întreg fără bani. Propunerea îmi convenea și m-am apucat de treabă. Nu era mult DDT, dar, al dracului, cum te ustura de la el pielea, gâtul, nasul, ochii. Uite, dacă cu lacrimile care-mi curgeau aș stropi cartofii, gândacilor le-ar părea rău că au plecat din Colorado. Pentru chinul meu, mi s-a dat destul din acel scârbos praf cenușiu și pe deasupra, un pumn de semințe de floarea-soarelui. Dar cel mai important – în buzunar mi-a rămas o rublă. A mea. Un calcul rapid a împărțit-o: pentru înghețată, pentru o sticlă de suc, prăjitură, pocnitori și, bineînțeles, pentru film – cea mai mare sărbătoare a vacanței.

Traducere din limba ucraineană și note de **Corneliu IROD**
(Continuare în nr. 14)

Myroslav DOCINET

POVESTEA UNUI PĂCAT

Desen de Vasile SOKOLIUC

ca o lumină galeșă. Într-o zi lungă de vară nu se poate să nu calci într-un spin, să nu te zgârie sau să nu te trezești cu vreo vânătaie. Noi nu așteptam să ne spună mamele de două ori: „Du-te la tanti Olea”. Ba mai mult, ne-am învățat să mințim, pentru a ajunge din nou pe mâinile ei. Răcoroase, atente, extraordinar de încete. Trupurile noastre mici erau cuprinse de un dulce tremur când își trecea peste noi blândețea mâinilor ei. Așa tremură caii când cade peste ei roua lunii.

În acele zile, de coroana tuturor teilor atârna tristețea grea de dinaintea furtunii. Sau poate, pur și simplu, se sfârșea vara și asta te întristează întotdeauna. Mai ales când vezi cum norii tăcuți duc și tot duc fără încetare ceva în străina depărtare.

Mama mea, săraca, vlăguită de munca la construcție, a găsit în sfârșit un mic răgaz să pună șaua pe mine. Sentința ei a fost aspră: în săptămâna care a mai rămas până la începutul școlii, matematica trebuia să-mi fie unicul prieten. Numai la auzul acestui cuvânt, simțeam o răceală în burtă și mi se făcea greață, de parcă aș fi înghițit un limax. Dar cine să mă asculte? Poarta a fost încuiată, pantalonii ascunși, iar ca paznic mi l-au pus pe fratele meu mai mare, studentul, care nu glumea cu teoria lui Makarenko², mă plesnea mai întâi peste frunte, apoi pe unde nimerea. Singura bucurie era că, smiorcăindu-mă, am obținut ca locul de caznă să fie în libertate – pe acoperșul de ardezie al grajdului.

¹ *Moskvici* – marcă de automobil sovietic. (C. Ir.)

² *Makarenko Anton Semionovici* (1888-1939) – pedagog sovietic, unul dintre fondatorii metodei de educație comunistă bazată pe exigențele colectivității; primul care a condus colonii de muncă pentru reeducarea minorilor. (C. Ir.)

³ În Ucraina, sistemul de notare este de la 1 la 5; 3 e cea mai mică notă de trecere. (C. Ir.)

⁴ DDT – diclor-difenil-triclorețan, insecticid de contact din anii 1940; azi, interzis. (C. Ir.)